

Nyfunn av mineraler i Norge 1998-1999

Fred Steinar Nordrum

Det følgende er en kort oppsummering av en del funn av mineraler som i hovedsak er gjort siden fjorårets mineralsymposium. Det er sikkert gjort en rekke andre funn som ikke er kommet med her.

BUSKERUD

Kongsberg

Bratteskjerpet: *Armenitt* i hvitaktige, sekskantede, prismatiske krystaller med flat topp, noen ganger i sammenvoksninger av krystaller, opp til 16 mm lange og 3 mm brede, i små hulrom sammen med prehnitt, axinitt, epidot, kvarts, mikroklin, tremolitt-aktinolit, pyritt, kobberkis og blyglans. På grensen mellom baryttgang og kalkspatgang. Mai 1998.

Mildigheit Gottes gruve:

Tetrahedritt, opp til 2-3 mm, med noen utviklete krystallflater, er funnet på en stuff med kalsitt, sølv, sfaleritt og fiolette, mikro fluorittkrystaller.

Hvit, kuleformet *fluoritt*, opp til 0,4 cm, på små kvartskrystaller. En del mikro pyrittkrystaller på kulene. Tetrahedritt og fluoritt er røntgenidentifisert av A. O. Larsen på stuffer funnet av samlere for noen år siden.

Ringnesgangen gruve: Vinteren 1999 ble det gjort et funn av uvanlig grove, dendritiske sølvkrystaller.

Drammen

Sauesetra: Fine, grassgrønne *vesuviankrystaller* opp til over 2 cm i leirmasse og kalkspat. Mai 1998.

Landfall: *Septerametyst*, opp til ca. 5 cm, med fin farve i miarolittiske druser i granitt. Sammen med albitt, mikroklin og leirmineral(?). 1997-1998.

Røyken – Hurum

Merraskott tunnelen – østlige åpning (Hurum)

Røykkvartskrystall, 20 cm lang, og pyrittkrystaller opp til 12 cm, i oktaederform, i hulrom i granitt gjennomskåret av kalsittåre. En del kalsitt- og kvartskrystaller av dårlig kvalitet. Sommer 1998. Kalsitt prismekrystaller opp til 1,5 cm funnet av anleggsarbeidere.

Elgskauåsen tunnelen – om lag midt inne (Røyken)

Røykkvartskrystaller opp til 5-6 cm, mikroklin-krystaller til 2 cm, blå fluoritt og *montmorillonitt*(?) samt mikrokkrystaller av hematitt, anatas og brookitt. Høst 1998.

Elgskauås tunnelen - litt vest for midten Røykkvartskrystaller med mikro *kloritt* og et ikke identifisert mineral i leirfylt druse. Desember 1998. Anleggsarbeider fant dobbelterminert røykkvartskrystall ca. 15 cm lang og 4-5 cm bred.

Akvamarinkrystaller opp til 3 cm. Singelkrystaller. En fin matriksstuff. Høst 1998.

Hvite, mikro *topaskrystaller* strødd utover små kvartskrystaller. Høst 1998.

VESTFOLD

E18 Holmestrand

I porfyr: Hvit og blå *baritt* samt kalkspat i knoller. Enkelte steder små druser med barittkrystaller opp til 3 cm. Sammen med

små vannklare kvartsnåler og 5-10 cm lange kalsittkrystaller (ofte brune til sorte).

I basalt: Druser med fine, rødlig *heulanditt*krystaller opp til over 1 cm, med kalkspat, kvarts, prehnitt, stilbitt og laumontitt. Mai 1998.

Mange druser med *prehnitt*. Prehnitten hadde noen steder fin farve, fra blågrønn til gulgrønn, enkelte steder med litt gedigent kobber på prehnitten. Kobberet var nær overflaten omvandlet til krysokoll og/eller malakitt. Det ble funnet grupper på opp til 20x30 cm av perimorfoser av blekgrønn til hvit prehnitt på laumontitt. Krystallene opp til 5 cm lange.

En druse med fine, små *kvartskrystaller* (vannklare) og mikro *albitt*krystaller (lysebrune og hvite).

En druse med små kvartsnåler på perimorfoser av *epidot* etter laumontitt. Det er funnet store, grønne *fluoritt*-krystaller, som dessverre var etset i stykker.

Larvik, Tvedalen

Svensken øst: *Fluoritt*krystaller til 2 cm, med relativt mange flater, ganske klare og farvesvake, med noe grønt og fiolett, sammen med hvite *analcim*krystaller. Noen plateformete *mikrolink*krystaller, pølser med parallellvokste skiferspatkrystaller og mikro magnetittkrystaller. 4. juni.

Tuften: Plater opp til 5 cm med gyldne, klare *kalsitt*krystaller (på skiferspat), med enkelte natrolittkrystaller. Også stuffer med natrolittkrystaller sammen med skiferspat. Mars 1998.

*Mikrolink*krystaller, tvillinger, opp til 15-20 cm, noen oppsprukket og naturlig sammenkittede, sammen med albitt og montmorillonitt. Druse funnet 24.6.98.

Saga Pearl: *Hastingsitt*, krystaller opp til 8 cm, sammen med analcim, natrolitt og *apatitt* (brune, delvis forvitrete krystaller opp til 2 cm lange, og glassklare,

skinnende mikrokrystaller opp til 0,3 cm, sekskantede prismer med flat topp). 1997.

Auen: Fortsatt er det kommet mange *magnetitt*krystaller ut av den sterkt omvandlete gangen i dette bruddet. Det er funnet krystaller opp til 6-8 cm, men med groper som viser at det på et tidlig tidspunkt har sidd krystaller av et annet mineral på mange de store magnetittkrystallene. Disse er seinere oppløst, under selve mineraliseringen. Noen av rombedodekaederkrystallene har vekststriper. Det er funnet fine *mikrolink*krystaller, opp til 6-7 cm, delvis dekket med *albitt*. I noen tilfelle også med magnetittkrystaller på feltspatkrystallene. Det er observert enkelte *zirkon*krystaller på opp til 1 cm. 1997.

Treschow-Fritzøe:

*Natrolitt*krystaller, hvite og noe flatformete nåler, i vifteform. To forskjellige størrelser, opp til 2 cm lange og 3x1 mm i tverrsnitt. Okt. 1998.

ØSTFOLD

Halden

Aspedammen feltspatbrudd: Det sjeldne oksidet *rynersonitt*, $\text{Ca}(\text{Nb,Ta})\text{O}_6$, er funnet for første gang i Norge, som mikrokrystaller.

TELEMARK

Kragerø

Valberg: Vinter/vår 1998 kom det fram mye bra materiale. *Kobberkisk*krystaller til 1,2 cm, *gersdorffitt*krystaller, 3 cm og 1 cm kuber, ødelagte gersdorffittkuber opp til 6 cm, *skapolitt*krystaller til over 12 cm, mye blekgrønne, stenglige mikrokrystaller av *pumpellyitt* og mye *epidot* i små, grassgrønne, klare krystaller. Mye vannklare, opp til 0,4 cm, *albitt*krystaller. Fine, vannklare *kvartskrystaller* opp til 3-4 cm. Fine kalsittkrystaller, noen sammen med kobberkiskkrystaller.

Tørdal

Heftetjern: Meget fint materiale, blant annet av *mlaritt* og *bazzitt*, ble funnet i pegmatitten, i regi av MGM.

AGDER

Risør

Ravneberget: Plateformete *ilmenitt*-krystaller pseudomorft omvandlet til *titanitt*, opp til 6,0x5,5x0,2 cm (også mindre og tykkere plater), sammen med kalsitt, albitt og kloritt. Mange krystallflater på kantene. Få krystaller. Funnet i 17. mai 1998.

Plateformete *ilmenitt*krystaller med mange flater i ødelagt druse. Noen blanke, opp til 4 cm i diameter og 0,4 cm tykke. Flest singelkrystaller, noen sammenvoksninger og noen på matriks. Mange krystaller er mer eller mindre forvitret. Noen blekbrune *titanitt*pseudomorfoser etter *ilmenitt*. *Rutil* opptre i eller på enkelte *ilmenitt*krystall, men sitter oftest på silikatene. Uregelmessige, delvis krystalliserte, mørk rødbrune. Brune mikrokrystaller av ikke identifisert mineral på enkelte *ilmenitt*krystaller. Sammen med grovkornet kloritt som ofte er sterkt omvandlet/bleket. Mikro kvartskrystaller. Funnet vinter/vår 1999.

Froland

Vegskjæring ved Mjåvatn:

*Hedenbergitt*krystaller i grupper og som enkeltkrystaller opp til 10-15 cm. Sammen med *titanitt* i skarpe, brune krystaller opp til 3 cm og *apatitt*krystaller opp til 1,5 cm (Garmo 1999).

Kristiansand

Vegskjæring Timenes (E18): Vegkrysset som i 1975 frambrakte et stort antall *barytt*stuffer, ble i 1998 utvidet. Nye områder av den desimetertykke barittgangen ble blottet, og det ble funnet mye nytt materiale av samme type som forrige gang, med enkle, hvite krystaller oftest mellom 0,7-1,5 cm (Garmo 1999). Det ble også funnet brunlige krystaller av en annen generasjon og med annen form.

Som sjeldenhet er det funnet krystaller opp til 3 cm.

Farsund

Heskestad: Store stuffer med utsyrete krystallaggregater av hvit, tavleformet *barytt*, opp til 5-15 cm, ble omsatt på messene i Bergen og Moss i 1998. Lag med blå, kubiske *fluoritt*krystaller opp til 0,5 cm opptre i samme forekomst.

AKERSHUS

Eidsvoll

Byrud: Det er fortsatt funnet enkelte fine *smaragd*stuffer.

Nittedal

Bjørndalen: Brune, rombedodekaedere av *grossular* opp til ca. 5 cm. Prismeformete *kalsitt*krystaller.

OPPLAND

Sjoa

Det er funnet glassklare *harmotom*- og *brewsteritt*krystaller opp til 0,8 cm i ny vegskjæring.

HORDALAND

Vestre Hardangervidda- Hardangerfjorden

Viveli: Mye *anatas* av såkalt Valdres-type er tatt ut. En rekke toppstuffer med krystaller vistnok opp til 4,2 cm. Noen på kvartskrystaller, de fleste på små adularkrystaller. Store *kvartskrystaller*. Små *pyritt*krystaller delvis omvandlet til *goethitt*. Noen stuffer med fine, rødlig *brookitt*krystaller. Store mengder *anatas* er frambudt til salg på messene i München og Tucson. Politiet etterforsker saken.

Fresvik: *Axinitt*krystaller, opp til 3 cm, er funnet i en veiskjæring. Ganske lys rosarøde. De fleste krystallene var skadet. Sommer 1998.

Stord

En granittpegmatitt med rosa turmalin (*elbaitt*) og mørk turmalin (*schörl*) er funnet på Stord. Finneren har sammen med andre inngått kontrakt med grunneierlaget og sikret seg uttaksrettighet til forekomsten.

SOGN OG FJORDANE

Stryn

I Grasdalen-området er det funnet en ny eklogittprovins. På kvartsårer er det funnet *rutil*krystaller opp til 10 cm. Også pyroksen, titanitt og zoisitt er til stede, sammen med en del foreløpig ikke identifiserte mineraler (Garmo 1999).

NORDLAND

Saltdal

Sekskantede aktinolittkrystaller, blekgrønne, opp til over 10 cm lange og 0,6 cm brede i hvit marmor. Skapolittkrystaller, blek grønnngule, opp til 10 cm lange og 1 cm brede, delvis omvandlet til lys glimmer.

FINNMARK

Sørøya

Dravittkrystaller, sorte, opp til 2-3 cm lange og 0,6 cm brede, single, noen dobbelt terminerte, funnet utvitret på bakken. Sammen med litt kvarts og talk.

Litteratur

GARMO, T. T. (1999): Neufunde von Mineralien in Norwegen 1998. *MineralienWelt* 10, Heft 2, 46-48.